บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับดังนี้

4.1 <u>ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524</u>

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ในลักษณะการจัดอันดับความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหากับจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งจำแนกตามโครงสร้างเนื้อหารายวิชาพระพุทธศาสนา โดยนำเสนอในรูปของตารางดังต่อไปนี้

<u>ตารางที่ 2</u> จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 1 ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์																	ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
1	ตามรอยพระอรหันต์	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	17.65
2	การบวชอยู่ที่บ้าน							1											5.88
3	เรื่องที่ต้องรู้หรือควรรู้	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5.88
4	ศิลปะการดำเนินชีวิต	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11.76
5	แนวครองชีวิตสิ่งดีที่สุดที่มนุษย์ควรได้รับ						-			1				1					11.76
6	ปฏิจจสมุปบาทอันเป็นวิทยาศาสตร์แห่งสังสารวัฏ	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5.88
7	พุทธทาส-พจนา	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	11.76
8	ทาน ศีล ภาวนา	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5.88
9	จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	5.88

ตารางที่ 2 จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 1 ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา (ต่อ)

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์																	ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
10	อริยสัจจ์สำหรับคนสมัยใหม่	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	11.76
11	พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	23.53
12	ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17.65
13	คู่มือมนุษย์	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5.88
14	วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	5.88
15	พราหมณ์ พุทธ ฮินดู	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11.76
16	ศึกษาธรรมะอย่างถูกวิธี	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5.88
17	โสดาบัน	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5.88
18	พระพุทธประวัติ	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5.88
19	สว่างที่กลางใจ	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5.88
20	ปฏิจจสมุปบาทในชีวิตประจำวัน	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5.88
	ร้อยละ	10.00	5.00	0.00	45.00	10.00	15.00	20.00	0.00	10.00	5.00	5.00	5.00	20.00	10.00	0.00	0.00	0.00	

จากตารางที่ 2 แสดงว่า หนังสือพุทธศาสนาที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนาข้อที่ 1 มีจำนวน 20 ชื่อเรื่อง เรื่องที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.53 มี 1 ชื่อเรื่อง ได้แก่ พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์ เรื่องที่มีความสอดคล้องเป็นอันดับที่สอง คิดเป็นร้อยละ 17.65 มี 2 ชื่อเรื่อง เรื่องที่มีความสอดคล้องเป็นอันดับสาม คิดเป็นร้อยละ 11.76 มี 5 ชื่อเรื่อง เรื่องที่มีความสอดคล้องน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.88 มี 12 ชื่อเรื่อง

จุดประสงค์การเรียนรู้ที่มีเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนาสอดคล้องมากที่สุด คือจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 45 อันดับที่สองได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 7 และ 13 คิดเป็นร้อยละ 20 อันดับที่สามได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 15 อันดับที่สี่ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 1,5,9,14 คิดเป็นร้อยละ 10 อันดับที่ห้า ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 2,10,11,12 คิดเป็นร้อยละ 5 จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ไม่มีเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนาสอดคล้องเลย ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 3,8,15,16,17

<u>ตารางที่ 3</u> จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 2 พุทธประวัติ ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกาและชาวพุทธตัวอย่าง

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์									ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1	ความเข้าใจเรื่องพระพุทธเจ้าและมหาสาวิกาในสมัยพุทธกาล	-	-	-	-	-	-	1	-	-	11.11
2	เกียรติคุณพระพุทธเจ้า ตอนอภิเนษกรมณ์	1	-	-	-	-	-	-	-	-	11.11
3	ตามรอยพระอรหันต์	-	-	-	1	-	-	-	-	-	11.11
4	พระพุทธประวัติ	1	-	-	-	-	-	-	-	-	11.11
	ร้อยละ	50.00	0.00	0.00	25.00	0.00	0.00	25.00	0.00	0.00	

จากตารางที่ 3 แสดงว่า หนังสือพุทธศาสนาที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 2 พุทธประวัติ ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกาและชาวพุทธตัวอย่าง มีจำนวน 4 ชื่อเรื่อง ไม่มีเรื่องใดที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ใดมากที่สุด แต่ละเรื่องมีเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้เพียงข้อเดียว คิดเป็นร้อยละ 11.11

จุดประสงค์การเรียนรู้ที่เนื้อหาหนังสือพุทธศาสนาสอดคล้องมากที่สุด คือจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 50 อันดับที่สอง ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 4 และ 7 คิดเป็นร้อยละ 25 จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ไม่มีเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนาสอดคล้องเลยได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 2,3,5,6,8 และ 9

<u>ตารางที่ 4</u> จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 3 พุทธธรรมเพื่อชีวิตและสังคม

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์													ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
1	กรรมและนรกสวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	7.69
2	พุทธทาส-พจนา	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	7.69
3	ศึกษาธรรมะอย่างถูกวิธี	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	30.76
4	ธรรมนูญชีวิต	1	1	1	-	1	-	1	-	1	1	-	1	-	61.53
5	พุทธธรรมกับมนุษย์สัมพันธ์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	61.53
6	ความรักจากวาเลนไทน์สู่ความเป็น - ไทย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
7	ทางออกที่สามแห่งยุคปัจจุบัน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
8	พหุลานุสาสนี	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	15.38
9	พระพุทธศาสนาเพื่อการอนุรักษ์ธรรม-ชาติ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
10	สัจจสารจากสวนโมกข์	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	15.38
11	ธรรมะเป็นสิ่งที่พัฒนาชีวิต	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
12	พุทธธรรมกับเจตรมณ์ของประชาธิไตย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
13	พุทธศาสนากับความยุติธรรมทางสังคม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
14	รากฐานพุทธจริยศาสตร์สำหรับสังคมไทยร่วมสมัย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
15	พุทธศาสนิกกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
16	งานก็ได้ผล คนก็เป็นสุข	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
17	คู่สร้างคู่สม ชีวิตคู่ในอุดมคติ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69

ตารางที่ 4 จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 3 พุทธธรรมเพื่อชีวิตและสังคม (ต่อ)

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์													ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
18	พุทธมงคล เล่ม 1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15.38
19	กฎแห่งกรรม	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
20	พัฒนาชีวิตด้วยแนวคิดเชิงคุณธรรม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
21	พระสูตรธรรมแปดประการสำหรับมหาบุรุษ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
22	การสร้างสรรค์สังคมใหม่แบบพุทธตามทัศนะของ ส.ศิวรักษ์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
23	การุณยธรรม และปัจเจกชน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
24	บุคคลที่ประเสริฐที่สุด	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	7.69
25	พุทธศาสนากับสิ่งแวดล้อม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
26	พระพุทธศาสนาจะช่วยเราได้อย่างไร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
27	พุทธวิธีสร้างสันติภาพ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
28	หายนะของโลกฆราวาส	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
29	จนกว่าโลกจะมีสันติภาพ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
30	กฎแห่งกรรม	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	7.69
31	ศาสนาและเยาวชน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
32	พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อศตวรรษที่ 21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
33	เมื่อธรรมะครองโลก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
34	พุทธมงคล เล่ม 2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	15.38
35	การแสวงหามนุษยภาพภายในทัศนะใหม่	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.69
	ร้อยละ	5.71	2.85	2.85	2.85	22.85	5.71	5.71	0.00	0.00	2.85	0.00	2.85	74.28	

จากตารางที่ 4 แสดงว่า หนังสือพุทธศาสนาที่มีเนื้อหาสอดคล้องกันกับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 3 พุทธธรรมเพื่อชีวิตและสังคม มีจำนวน 9 ชื่อเรื่อง เรื่องที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 15.38 มี 1 ชื่อเรื่อง คือ ธรรมนูญชีวิต เรื่องที่มีเนื้อหาสอดคล้องเป็นอันดับสอง คิดเป็นร้อยละ30.76 มี 1 ชื่อเรื่อง เรื่องที่มีความสอดคล้องเป็นอันดับที่สาม คิดเป็นร้อยละ 15.38 มี 3 ชื่อเรื่อง เรื่องที่มีความสอดคล้องน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 7.69 มี 29 ชื่อเรื่อง

จุดประสงค์การเรียนรู้ที่มีเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนาสอดคล้องมากที่สุด ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 5 และ 11 คิดเป็นร้อยละ 74.28 อันดับที่สอง ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 22.85 อันดับที่สาม ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 1,6 และ 10 คิดเป็นร้อยละ 5.71 อันดับที่สี่ ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 2,3,4,10 และ 12 คิดเป็นร้อยละ 2.85 จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ไม่มีเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนาสอดคล้องเลย ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 8 และ 9

ตารางที่ 5 จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 4 พระสงฆ์และการปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์										ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1	พุทธศาสนากับสิ่งแวดล้อม	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	10.00
2	ธรรมนูญชีวิต	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	20.00
3	เป็นอยู่ชอบโลกไม่ว่างจากพระอรหันต์	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	10.00
4	พุทธศาสนากับสังคม	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	10.00
5	ขุมทรัพย์จากพระโอษฐ์	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	10.00
	ร้อยละ	0.00	0.00	80.00	0.00	0.00	20.00	0.00	0.00	20.00	0.00	

จากตารางที่ 5 แสดงว่า หนังสือพุทธศาสนาที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชา พระพุทธศาสนา ข้อที่ 4 พระสงฆ์และการปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์ มี 5 เรื่อง เรื่องที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20 มี 1 เรื่อง คือ ธรรมนูญชีวิต เรื่องที่มีเนื้อหาสอดคล้องรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 10 มี 4 เรื่อง

จุดประสงค์การเรียนรู้ที่มีเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนาสอดคล้องมากที่สุด ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 80 รองลงมา ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 6 และ 9 คิดเป็นร้อยละ 20 จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ไม่มีเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนาสอดคล้องเลย ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 1,2,4,5,7,8

ตารางที่ 6 จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหารายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 5 หน้าที่ชาวพุทธ

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์										ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1	อะไรๆในชีวิตสักแต่ว่าเป็นเรื่องของจิตสิ่งเดียว	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00
2	ชีวิตเพื่อใคร	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00
3	ผู้หญิงกับการปฏิบัติธรรม	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00
4	ศิลปะการดำเนินชีวิต	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	40.00
5	ความเกิดความตาย สิ้นสงสัยเมื่อจิตใจบริสุทธิ์	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
6	หลักธรรมที่ฝรั่งเข้าใจผิด	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	20.00
7	ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	40.00
8	พระพุทธเจ้าที่อยู่กับเราได้ตลอดเวลาและพระพุทธเจ้าที่ท่านยังไม่รู้จัก	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
9	ธรรมโอสถยามเจ็บไข้	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00
10	ดับไม่เหลือ ธรรมะเตือนใจเนื่องในงานศพ	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00

ตารางที่ 6 จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 5 หน้าที่ชาวพุทธ (ต่อ)

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์										ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
11	ทำอย่างไรจึงว่างและอยู่เหนือโลก	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00
12	เคล็ดลับแห่งการหลุดพ้นจากความทุกข์ ทางรอด 5 ประการ	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	20.00
13	วิธีทำชีวิตให้เต็มบริบูรณ์	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	30.00
14	ผู้เห็นธรรม ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นพระพุทธเจ้า	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00
15	ชีวิตที่เจริญด้วยธรรมและการใช้ชีวิตที่ประเสริฐที่สุด	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00
16	การเก็บความโกรธใส่ยุ้งฉาง	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00
17	การทำงานคือการปฏิบัติธรรม	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00
18	ชีวิตคู่	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00
19	ชีวิตที่ต้องรู้จัก	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00
20	งานปราบผี	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	10.00

ตารางที่ 6 จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 5 หน้าที่ชาวพุทธ (ต่อ)

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์										ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
21	ธรรมะคืออะไร	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
22	พุทธทาส-พจนา	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
23	การศึกษาและการรับปริญญาในพระพุทธศาสนา	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	10.00
24	หาสุขได้จากทุกข์	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00
25	คู่มือมนุษย์	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
26	ทาน ศีล ภาวนา	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	10.00
27	พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	10.00
28	ยิ่งก้าวถึงสุข ยิ่งใกล้ถึงธรรม	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	20.00
29	คนไทยหลงทางหรือไร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	10.00
30	สุขใดที่ใจใฝ่หา	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
31	หยุดใจ	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00

ตารางที่ 6 จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 5 หน้าที่ชาวพุทธ (ต่อ)

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์										ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
32	โรคที่พึ่งตนเองได้	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
33	หินลับปัญหา	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
34	ชุมนุมข้อคิดอิสระ	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00
35	ศึกษาธรรมะอย่างถูกวิธี	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	10.00
36	ชุมนุมปาฐกถาชุดพุทธธรรม	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	30.00
37	ธรรมนูญชีวิต	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	10.00
38	บุคคลที่หาได้ยาก	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
39	โลกมายา	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
40	ธรรมะสำหรับผู้ครองเรือน	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
41	ศิลปะสำหรับการมีชีวิตอยู่ในโลก	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00
42	ชีวิตคือการต่อสู้	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
43	ทิศธรรม	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00

ตารางที่ 6 จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 5 หน้าที่ชาวพุทธ (ต่อ)

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์										ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
44	ธรรมทัศน์	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	10.00
45	มาฆบูชารำลึก 35	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	10.00
46	เทคโนโลยีกับศาสนา	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	20.00
47	อย่างไรคืออุเบขา	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
48	พิธีกรรมสำหรับพุทธศาสนิกชนร่วมสมัย	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	10.00
49	การฝึกจิตดุจแสงอาทิตย์	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	10.00
50	บุตรที่ประเสริฐที่สุด	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
51	สอนพระพุทธศาสนาผ่านทางคัมภีร์ไบเบิล	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	10.00
52	ศาสนาคือโรงพยาบาลของโลก	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00
53	ไขใจ	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
54	วัยงาม	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00

ตารางที่ 6 จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 5 หน้าที่ชาวพุทธ (ต่อ)

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์										ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
55	กระจกส่องใจ	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
56	ปัจจุบันจิต-รู้ตามเป็นจริง	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
57	คุณครูที่รัก	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
58	น้ำไหลนิ่ง	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
59	สังวรธรรม	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
60	ปฏิหาริย์แห่งอตัมมยตา	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
61	ลัดรวดเดียวถึง	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
62	การบำรุงพระศาสนา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	10.00
63	การดำรงชีวิตที่ถูกต้อง	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	20.00
64	ปฏิบัติธรรมตามแบบธรรมชาติ	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
65	พระพุทธองค์ทรงรอเราอยู่	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
66	ทางชีวิต	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00

ตารางที่ 6 จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 5 หน้าที่ชาวพุทธ (ต่อ)

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์										ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
67	พุทธธรรมกำมือเดียว	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00
68	สัจจสารจากสวนโมกข์	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00
69	ทำบุญสามแบบ	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	20.00
70	คติธรรมจากธรรมปาฏิโมกข์	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
71	ทางเบื่องชาวพุทธ	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	20.00
72	ลอยธรรมะมาลัย	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00
73	ปัจจุบันเป็นเวลาประเสริฐสุด	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
74	สนทนาธรรมสำหรับคนสมัยใหม่	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
75	อุดมธรรม	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
76	ธรรมสากัจฉากับพระสุเมโธ	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
77	ดับทุกข์สิ้นเชิง	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
78	ความเมตตาอาทร เมตตาสุญญตาที่ท่านยังไม่รู้จัก	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00

ตารางที่ 6 จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 5 หน้าที่ชาวพุทธ (ต่อ)

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์										ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
79	วิธีชนะความตาย	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
80	การถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
81	คุกของชีวิต	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
82	หัวเราะเยาะความตาย	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
83	ด้วยความหวังและกำลังใจ	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
84	วิธีแก้ทุกข์	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
85	หลวงตาสอนเด็ก	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
86	ผู้บูชาตถาคต	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
87	มรดกล้ำค่าของชาวพุทธ	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
88	ศาสนธรรมปลุกให้คนตื่น	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
89	คำถาม-คำตอบ ปัญหาธรรม	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
90	เกิดมาเพื่อเลื่อนชั้นตัวเอง	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00

ตารางที่ 6. จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 5 หน้าที่ชาวพุทธ (ต่อ)

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์										ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
91	อุปสรรคของการเลื่อนชั้นตัวเอง	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
92	วิธีการเลื่อนชั้นตัวเอง	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
93	ศึกษาชีวิตคือการเลื่อนชั้นตัวเอง	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
94	การเลื่อนชั้นตัวเองในชีวิตประจำวัน	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
95	ทำลายความเห็นแก่ตัวคือการเลื่อนชั้นตัวเอง	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
96	วิธีเดินทางลัด	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
97	พระพุทธศาสนาตัวแท้	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
98	สิ่งดีที่สุดที่มนุษย์พึงได้	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
99	จิตว่างในชีวิตประจำวัน	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
100	การเกิดใหม่ที่น่ากลัว	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
101	วิธีแก้ปัญหาชีวิต	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00

ตารางที่ 6 จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 5 หน้าที่ชาวพุทธ (ต่อ)

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์										ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
102	เหนือกรรมคือตัวแท้ของพุทธศาสนา	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
103	ธรรมวินัยตามพุทธบัญญัติ	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.00
104	ธรรมะจากวัดหนองป่าพง	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	20.00
	ร้อยละ	46.15	62.50	8.65	7.69	0.69	0.69	0.69	0.00	3.84	4.80	

จากตารางที่ 6 แสดงว่า หนังสือพุทธศาสนาที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหารายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 5 หน้าที่ชาวพุทธ มีจำนวน 104 ชื่อเรื่อง เรื่องที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.00 มี 2 ชื่อเรื่อง คือ ศิลปะการดำเนินชีวิตและปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง เรื่องที่มีเนื้อหาสอดคล้องรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 30.00 มี 2 ชื่อเรื่อง เรื่องที่มีความสอดคล้องเป็นอันดับสาม มี 27 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20.00 เรื่องที่มีความสอดคล้องน้อยที่สุดมี 73 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 10.00

จุดประสงค์การเรียนรู้ ที่มีเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนาสอดคล้องมากที่สุด ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 61.50 อันดับที่สอง ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 46.15 อันดับที่สาม ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 3 และ 4 คิดเป็นร้อยละ 8.65 อันดับที่สี่ ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 7.69 อันดับที่ห้า ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 10 คิดเป็นร้อยละ 4.80 อันดับที่หก ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 6 และ 8 คิดเป็นร้อยละ 3.84 จุดประสงค์การเรียนรู้ที่มีเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนาสอดคล้องน้อยที่สุด ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 5, 6,7 คิดเป็นร้อยละ 0.69 จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ไม่มีเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนาสอดคล้องเลย ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 8

ตารางที่ 7 จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 6 พระไตรปิฎก ภาษาบาลี และคำศัพท์ทางพระพุทธศาสนา

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์							ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	
1	ศิลปะการดำเนินชีวิต	-	-	-	-	-	-	1	14.28
2	หลักธรรมที่ฝรั่งเข้าใจผิด	-	-	-	-	-	1	1	28.57
3	พุทธทาส-พจนา	-	-	-	-	-	-	1	14.28
4	ภาษาคน-ภาษาธรรม	-	-	-	-	-	-	1	14.28
5	ประโยชน์สูงสุดของชีวิตนี้	-	-	-	-	-	-	1	14.28
6	ความคิดเห็นที่ถูกต้องเป็นอย่างไร	-	-	-	-	-	-	1	14.28
7	ศึกษาธรรมะอย่างถูกวิธี	-	-	-	-	1	-	1	28.57
8	โสดาบัน	-	-	-	-	-	-	1	14.28
9	ชุมนุมสวดมนต์ฉบับหลวง	1	-	-	-	-	-	-	14.28
10	สวดมนต์พิธี	1	-	-	-	-	-	-	14.28
11	อุปสรรคของการเข้าถึงธรรม	1	-	-	-	-	-	1	28.57

ตารางที่ 7 จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 6 พระไตรปิฎก ภาษาบาลี และค่าศัพท์ทางพระพุทธศาสนา (ต่อ)

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์							ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	
12	พุทธศาสนาสุภาษิต	1	-	-	-	-	-	-	14.28
	ร้อยละ	25.00	0.00	0.00	0.00	8.33	16.66	75.00	

จากตารางที่ 7 แสดงว่า หนังสือพุทธศาสนาที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 6 พระไตรปิฎก พุทธศาสนสุภาษิต ภาษาบาลี และค่าศัพท์ทางพระพุทธศาสนา มีจำนวน 12 ชื่อเรื่อง เรื่องที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.57 มี 3 ชื่อเรื่อง คือ หลักธรรมที่ฝรั่งเข้าใจผิด ศึกษาธรรมอย่างถูกวิธี และอุปสรรคของการเข้าถึงธรรม เรื่องที่มีเนื้อหาสอดคล้องรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 14.28 มี 9 เรื่อง

จุดประสงค์การเรียนรู้ที่มีเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนาสอดคล้องมากที่สุดได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 7 คิดเป็นร้อยละ 75.00 อันดับที่สอง ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 25.00 อันดับสาม ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 16.66 อันดับสี่ ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 8.33 จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ไม่มีเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนาสอดคล้องเลย ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 1,2,3,4,5

ตารางที่ 8 จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนาจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 7 การบริหารจิตและเจริญปัญญา

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์														ร้อยละ
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
1	ศิลปะการดำเนินชีวิต	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7.14
2	วิธีฝึกอานาปานสติเบื้องต้นการรักษาและพัฒนาจิตให้สะอาด-สว่าง-สงบ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	7.14
3	ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้อง	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7.14
4	ทาน ศีล สมาธิ	1	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	35.71
5	อย่างไรคือภาวนา	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7.14
6	ตามรอยพระอรหันต์	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	7.14
7	วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7.14
8	สว่างที่กลางใจ	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	7.14
9	คู่มืออานาปานสติภาวนาอย่างสมบูรณ์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	7.14
10	หัวใจ กรรมฐาน	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7.14
11	สมาธินบบธิเบต	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7.14
	ร้อยละ	9.09	36.36	18.18	0.00	9.09	27.27	9.09	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	18.18	9.09	

จากตารางที่ 8 แสดงว่า หนังสือพุทธศาสนาที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 7 การบริหารจิตและเจริญปัญญา มีจำนวน 6 ชื่อเรื่อง เรื่องที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.71 มี 1 ชื่อเรื่อง คือทานศีล ภาวนา เรื่องที่มีความสอดคล้องรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 7.14 มี 10 ชื่อเรื่อง

จุดประสงค์การเรียนรู้ที่มีเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนาสอดคล้องมากที่สุด ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 2,3,6 คิดเป็นร้อยละ 36.36 อันดับที่สอง ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 27.27 อันดับสาม ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 3,13 คิดเป็นร้อยละ 18.18 อันดับสี่ ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 1,5,7 และ 14 คิดเป็นร้อยละ 9.09 จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ไม่มีเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนาสอดคล้องเลย ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 4,8,9, 10,11,12

<u>ตารางที่ 9</u> จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 8 มารยาทชาวพุทธ ศาสนพิธีและวันสำคัญทางพุทธศาสนา

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์			ร้อยละ
		1	2	3	
1	ช่วงพักของชีวิต	-	-	1	33.33
2	วิสาขบูชา	-	-	1	33.33
3	ตามรอยพระอรหันต์	-	1	-	33.33
4	บวช 3 เดือน	-	1	-	33.33
5	ชุมนุมอภิลักขิตกาลพจน์	-	-	1	33.33
6	คำสอนผู้บวชพรรษาเดียว	-	1	-	33.33

ตารางที่ 9 จำนวนความถี่ของความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 8 มารยาทชาวพุทธ ศาสนพิธีและวันสำคัญทางพุทธศาสนา (ต่อ)

อันดับที่	รายชื่อหนังสือ	จุดประสงค์			ร้อยละ
		1	2	3	
7	ชุมนุมสวดมนต์ฉบับหลวง	-	1	-	33.33
8	สวดมนต์พิธี	-	1	-	33.33
9	พระรัตนตรัยที่ท่านทั้งหลายยังไม่รู้จัก	-	-	1	33.33
10	บวชทำไม	-	1	-	33.33
11	ธรรมวินัยตามพุทธบัญญัติ	-	1	-	33.33
	ร้อยละ	0.00	58.33	33.33	

จากตารางที่ 9 แสดงว่า หนังสือพุทธศาสนาที่มีเนื้อหาสอดคล้องกันกับกับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ตามโครงสร้างเนื้อหาของรายวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่ 8 มารยาทชาวพุทธ ศาสนพิธี และวันสำคัญทางพุทธศาสนามีจำนวน 12 ชื่อเรื่อง ไม่มีเรื่องใดที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้มากที่สุด แต่ละเรื่องมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์เพียงข้อเดียว คิดเป็นร้อยละ 33.33

จุดประสงค์การเรียนรู้ที่มีเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนาสอดคล้องมากที่สุดได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 58.33 รองลงมา คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 33.33 จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ไม่มีเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนาสอดคล้องเลย ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ 1

4.2 <u>ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา</u>

กระบวนการที่จะพัฒนาจริยธรรมตามวิธีการของพระพุทธศาสนาสามารถแยกได้เป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนเข้าสู่กระบวนการพัฒนา และขั้นตอนในกระบวนการพัฒนา แต่ละขั้นตอนมีหลักการสำคัญดังนี้

1. ขั้นก่อนเข้าสู่กระบวนการพัฒนา เริ่มจากการสร้างเสริมให้บุคคลมีความเชื่อในหลักการที่ถูกต้องที่เรียกว่าสัมมาทิฐิ คือความเชื่อว่าสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัยหรือถือหลักการแห่งเหตุปัจจัย หลักความเชื่อนี้เป็นรากฐานของการพัฒนา ทำให้บุคคลพัฒนาต่อไปได้ เพราะหากบุคคลมีความเชื่อหรือมีทิฐิที่ผิดจะทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับการพัฒนา เช่น หากบุคคลมีความเชื่อว่าความเป็นไปต่างที่เกิดขึ้นในชีวิต เกิดจากการดลบันดาลของเทพเจ้าหรือเกิดจากโชค จะทำให้บุคคลพัฒนาไม่ได้ ดังนั้นการฝึกฝนพัฒนาบุคคลจึงต้องเริ่มที่สัมมาทิฐิ การสร้างให้บุคคลเกิดสัมมาทิฐิกระทำได้ โดยอาศัยหลักหลักธรรมที่มีชื่อว่า "รุ่งอรุณของการศึกษา" ประกอบด้วยหลัก 7 ประการ คือ

1. รู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี ข้อนี้เป็นจุดเริ่มต้น บุคคลที่จะเติบโตไปสู่ชีวิตที่ดีงามสามารถพัฒนาชีวิตและสังคมได้ จะต้องรู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี บุคคลจะเจริญเติบโตและรุ่งเรืองขึ้นได้จะต้องอาศัยปัจจัยแวดล้อม โดยเฉพาะในทางสังคม การรู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดีจะเป็นจุดเชื่อมต่ออย่างถูกต้องในการสัมพันธ์กับสังคม และเมื่อสัมพันธ์กับสังคมอย่างถูกต้องแล้ว จะก่อให้เกิดการพัฒนาแก่ชีวิต

การสัมพันธ์กับสังคมจะทำให้การพัฒนาชีวิตสำเร็จผลได้ก็ต่อเมื่อบุคคลรู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี เพราะสิ่งแวดล้อมในสังคมนั้นมีทั้งสิ่งที่ดีและสิ่งที่ไม่ดี คนพร้อมที่จะรับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกเหล่านั้น เมื่ออิทธิพลของสิ่งแวดล้อมเข้ามา ถ้าบุคคลไม่มีการกระทำของตนเอง ก็จะเป็นเพียงผู้ถูกกระทำซึ่งอาจจะได้รับปัจจัยแวดล้อมที่ไม่ดีหล่อหลอม ก่อให้เกิดผลเสียขึ้น วิธีป้องกันคือ การทำให้บุคคลมีสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ถูกต้อง โดยทำให้บุคคลมีการกระทำของตนเอง ซึ่งเริ่มต้นด้วยการเลือกหาแหล่งความรู้และได้แบบอย่างที่ดี เช่น การเลือกชมรายการโทรทัศน์ที่เป็นประโยชน์ รู้จักพิจารณาว่าหนังสือเล่มใดควรอ่านเพื่อจะได้ความรู้ จุดนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาชีวิต หลักธรรมนี้ เรียกว่า กัลยาณมิตตตา

ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ สื่อมวลชน และผู้ใหญ่ มีหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร โดยเป็นสิ่งแวดล้อมที่ดีและช่วยเลือกสรรสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่เด็ก พร้อมทั้งชี้แนะให้เด็กรู้จักเลือก รู้จักหากัลยาณมิตรด้วยตนเอง ได้แก่ รู้จักคบเพื่อน รู้จักเลือกหนังสือและรายการโทรทัศน์ที่ดีด้วยตนเอง

2. รู้จักจัดระเบียบชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ซึ่งหมายถึงความมีวินัย ในความมีวินัยนี้จุดสำคัญที่ควรจะเน้นคือ การรู้จักจัดระเบียบชีวิตของตน และรู้จักจัดระเบียบความสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือการอยู่ร่วมกับผู้อื่น วินัยเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้บุคคลมีโอกาสและเวลาที่จะพัฒนาชีวิตได้สะดวกขึ้น โอกาสของมนุษย์ในแต่ละวัน เช่น เวลาและความคล่องตัว เกิดจากการรู้จักจัดระเบียบชีวิตของแต่ละคน หากจัดระเบียบเป็นแล้วจะใช้เวลาได้ประโยชน์อย่างยิ่ง

การรู้จักจัดระเบียบความสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือการอยู่ร่วมกับผู้อื่นก็เช่นเดียวกัน ถ้าจัดระเบียบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นไม่เป็น จะทำให้ชีวิตยุ่งอยู่กับปัญหา เช่น ความขัดแย้ง ทำให้ขาดโอกาสของชีวิตในการที่จะพัฒนาตน ในการแสวงหาความรู้ แต่ถ้าจัดระเบียบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นไว้ดี จะเอื้ออำนวยให้บุคคลมีโอกาสที่จะแสวงหาและกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่จะพัฒนาชีวิต ของตนได้ กฎเกณฑ์และกติกาต่าง ๆ ของสังคมตั้งแต่ศีล ๕ จนถึงระเบียบวินัยของข้าราชการ ระเบียบในห้องเรียน และกติกาในสนามกีฬา ความมุ่งหมายที่แท้จริงนั้นมุ่งเพื่อให้สมาชิกของสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อย ไม่เบียดเบียนกัน สามารถดำเนินชีวิตและกิจกรรมต่าง ๆ ไปได้ด้วยดี บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นจัดระเบียบชีวิตและระเบียบการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะจะเอื้ออำนวยให้ชีวิตนั้นมีเวลาและโอกาสในการพัฒนาตนเอง หลักธรรมในข้อนี้เรียกว่า สีลสัมปทา

3. มีแรงจูงใจที่ถูกต้องคือใฝ่รู้และใฝ่สร้างสรรค์ บุคคลที่จะพัฒนาชีวิตไปได้จะต้องมีแรงจูงใจ คือมีความอยากมีความปรารถนา เช่น นักเรียนอยากได้ประกาศนียบัตร อยากได้งานที่ดีทำ อยากมีรายได้สูง จึงเข้าเรียนหนังสือ จึงเลือกเรียน เลือกวิชาเลือกอาชีพที่ตนคิดว่าจะทำรายได้ให้สูง แต่ความอยากหรือความปรารถนาดังกล่าวยังอยู่ในขั้นหยาบลึกลงไปกว่านั้น หากบุคคลมีความใฝ่รู้ อยากรู้ความจริงของสิ่งต่าง ๆ และอยากรู้วิชาการนั้น ๆ เช่น อยากรู้กฎทางวิทยาศาสตร์ เขาจะต้องตั้งใจอ่านหนังสือค้นคว้าค่ารับค่าราตั้งใจทดลองสิ่งต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดความรู้ แรงจูงใจจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก

แรงจูงใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะทำให้มนุษย์พัฒนาตนเองได้ คือ แรงจูงใจที่เรียกว่า ฉันทะ ได้แก่ความใฝ่รู้และใฝ่สร้างสรรค์ หรือใฝ่ทำ ไม่ใช่ต้องการบริโภค ความใฝ่สร้างสรรค์นี้ หากนำไปใช้ในการผลิตทางด้านอุตสาหกรรม คือ ความใฝ่ผลิต ถ้านำไปใช้ในสิ่งที่ดีงามทั่ว ๆไป คือ ความต้องการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม ทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นจริง ซึ่งตรงกันข้ามกับแรงจูงใจที่ผิด ได้แก่ ความใฝ่บริโภคหรือความใฝ่หาสิ่งบำรุงปรนเปรอ ซึ่งไม่ต้องการความรู้ ไม่ต้องการทำงานแต่อยากได้สิ่งต่าง ๆ มาเพื่อสนองความสุขส่วนตน ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการพัฒนาประเทศเช่นที่ประสบอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจที่ถูกต้อง ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่รู้ ใฝ่ทำ ใฝ่ผลิต และใฝ่สร้างสรรค์

แรงจูงใจใฝ่สร้างสรรค์นี้ เป็นพฤติกรรมของการรักความจริงรักความดีงามซึ่งเป็นปัจจัยที่จะกระตุ้นให้มีการใช้ปัญญาและริเริ่มลงมือกระทำ เช่น อยากมีสังคมที่ดีงามก็ต้องใช้ปัญญาพิจารณาให้รู้ว่า สังคมลักษณะไหนเป็นสังคมที่ดี การใช้ความคิดพินิจพิเคราะห์จะทำให้มองเห็นว่า สังคมที่ดีนั้นจะต้องเป็นสังคมที่เรียบร้อยมีความสงบสุข ประชาชนมีสุขภาพดี เมื่ออยากจะมีสังคมที่ดีงามอย่างนั้น ก็ต้องสร้างสรรค์ขึ้น ต้องลงมือปฏิบัติซึ่งเป็นปัจจัยโดยตรงที่จะทำให้เกิดผลที่ต้องการ แรงจูงใจเช่นนี้จึงทำให้บุคคลพยายามที่จะกระทำ และเป็นผู้ผลิตขึ้นมา แต่ถ้ามีแรงจูงใจใฝ่บริโภคจะทำให้ไม่อยากทำงาน หรือทำเพราะเงื่อนไขคือต้องทำเพื่อให้ได้เงิน ถ้าหลีกเลี่ยงได้ก็จะหลีกเลี่ยงการทำงาน และใช้วิธีการทุจริตเพื่อให้ได้เงินนำไปแลกเปลี่ยนกับการแสวงหาความสุขให้แก่ตนในรูปแบบต่าง ๆ เพราะฉะนั้น การพัฒนาที่มีส่วนส่งเสริมแรงจูงใจใฝ่บริโภค จึงเป็นการพัฒนาที่ผิดพลาด เนื่องจากเป็นการสร้างแรงจูงใจที่ผิด การศึกษาและการพัฒนาชีวิตพัฒนาสังคมจะสำเร็จได้ต้องมีแรงจูงใจที่ถูกต้อง

บุคคลที่มีฉันทะนั้น เมื่อเห็นสิ่งใดไม่ดี ไม่สมบูรณ์ ก็อยากทำให้ดีให้สมบูรณ์มีแรงกระตุ้นเตือนจากภายในให้กระทำโดยไม่รอให้ผู้ใดออกคำสั่ง และไม่มองหาผลตอบแทนนอกจากผลสำเร็จของงาน กระทำไปเพราะเห็นแก่ความถูกต้องดีงาม ยิ่งกว่านั้นเมื่อผลประโยชน์ส่วนตัวขัดกับหลักการหรือความถูกต้องชอบธรรม ฉันทะจะทำให้ยอมเสียสละผลประโยชน์ส่วนตน และยึดถือปฏิบัติไปตามหลักการ หรือตามความถูกต้องชอบธรรมนั้น แรงจูงใจที่เรียกว่าฉันทะนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการสร้างสรรค์พัฒนาสังคมประชาธิปไตย ถ้าไม่สามารถสร้างฉันทะให้เกิดขึ้น การพัฒนาประชาธิปไตยจะไม่มีทางสำเร็จ การมีแรงจูงใจที่ถูกต้องนี้ เรียกว่า ฉันทสัมปทา

4. พัฒนาศักยภาพของตนให้เต็มที่ พระพุทธศาสนาถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ คือ พัฒนาได้ มนุษย์แต่ละคนมีศักยภาพที่สามารถพัฒนาให้สมบูรณ์ได้ ทั้งศักยภาพเฉพาะตัวและศักยภาพของมนุษย์ ศักยภาพเฉพาะตัว คือมีความถนัดของตนเอง หากไม่พัฒนาไม่ฝึกฝนให้เกิดขึ้นจะไม่มีโอกาสแสดงออกไม่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ส่วนศักยภาพของมนุษย์ คือ มีความเป็นสัตว์ประเสริฐที่สามารถเข้าถึงปรีชาญาณ ความดีงาม และอิสรภาพที่สมบูรณ์ ดังนั้นจึงต้องพัฒนาศักยภาพดังกล่าวให้มีขึ้น โดยมีความเชื่อมั่นตามหลักที่ว่ามนุษย์สามารถพัฒนาตนได้จนเป็นสัตว์ที่ประเสริฐอย่างยิ่งเป็นผู้ที่ทั้งเทพและเทวดาให้ความเคารพบูชาได้ การพัฒนาศักยภาพของตนให้สมบูรณ์นี้ นอกจากส่งผลให้มีการศึกษาตามหลักการทั่วไปแล้ว ยังทำให้ต้องค้นหาความสามารถเฉพาะตนว่ามีในด้านใด แล้วพัฒนาตนขึ้นไปให้เต็มที่แห่งศักยภาพนั้น หลักธรรมข้อนี้เรียกว่า อัตตสัมปทา

5. มีทัศนคติและค่านิยมที่ดี ทัศคติและค่านิยม เป็นสิ่งกำหนดวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม คนในสังคมมีค่านิยมอย่างไรสังคมก็เป็นไปเช่นนั้น เช่น ในการมองภาพความเจริญ หากคนในสังคมมีค่านิยมในการผลิตจะมองภาพความเจริญเป็นความสร้างสรรค์สามารถผลิตสิ่งต่าง ๆได้ หากมีค่านิยมบริโภคจะมองภาพความเจริญเป็นการใช้วัตถุสิ่งของ การปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติที่ถูกต้องจึงเป็นสิ่งสำคัญ ทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา เริ่มต้นด้วยการมองสิ่งทั้งหลายตามหลักแห่งเหตุปัจจัยซึ่งเป็นท่าทีของจิตใจที่นำมาซึ่งปัญญา และการกระทำตามเหตุผล เพราะเชื่อในการกระทำที่เป็นไปตามกระบวนการของเหตุผลซึ่งเป็นหลักกรรมในพระพุทธศาสนา หลักกรรมเป็นหลักที่ใช้กับชีวิตของคนทั่วไป หลักที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นคือหลักปฏิจจสมุปบาท แต่ทั้งสองหลักล้วนเป็นกระบวนการแห่งเหตุปัจจัย

ทัศนคติในพระพุทธศาสนาเป็นทัศนคติที่มองสิ่งต่าง ๆ ตามเหตุปัจจัย โดยค้นหาสาเหตุของสิ่งนั้น ๆ แล้วโยงไปหาผล เยาวชนควรได้รับการพัฒนาให้มีทัศนคติเช่นนี้ เพราะหากไม่มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัย บุคคลก็จะมองแบบนักบริโภค แต่ถ้ามองแบบสืบสาวหาสาเหตุจะนำไปสู่การสร้างสรรค์การผลิต ทัศนคติที่มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัยจะนำไปสู่ทัศนคติแห่งการเรียนรู้ซึ่งต่อเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผู้ที่มีทัศนคติแห่งการเรียนรู้จะมองสิ่งต่าง ๆ ในลักษณะการค้นหาความจริง ไม่มองอย่างมีอคติเพราะความชอบหรือไม่ชอบ รับรู้ประสบการณ์ทั้งหลายโดยสัมพันธ์กับคุณค่าต่อชีวิตด้วยการนำมาใช้พัฒนาชีวิตและสังคม ทัศนคติแบบการเรียนรู้เป็นการเริ่มต้นของการศึกษา และเป็นจุดบรรจบระหว่าง

การศึกษากับจริยธรรมและศาสนา ทัศนคติแบบการมองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัยเป็นรากฐานสู่การมีท่าทีแบบเรียนรู้ซึ่งนำไปสู่ค่านิยมที่เหมาะสม หลักข้อนี้เรียกว่า ทิฏฐิสัมปทา

6. มีความกระตือรือร้นขวนขวายไม่ประมาท มนุษย์ดำรงอยู่ในโลกแห่งสภาวธรรมที่พระพุทธศาสนากล่าวว่าเต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลง โลกเป็นสภาวะที่เรียกว่าสังขาร สิ่งทั้งหลายเกิดจากปัจจัยปรุงแต่ง มีแต่การเปลี่ยนแปลงเป็นอนิจจัง จิตสำนึกต่อความเปลี่ยนแปลง จึงนำไปสู่ความไม่ประมาท มีความกระตือรือร้น ขวนขวายไม่หยุดนิ่งเฉย ไม่ปล่อยเวลาให้ผ่านไปโดยไร้ประโยชน์ จิตสำนึกต่อความเปลี่ยนแปลงจะนำไปสู่จิตสำนึกต่อกาลเวลา ผู้ที่มองเห็นความสำคัญของความเปลี่ยนแปลงจะมองเห็นความสำคัญของเวลาด้วยเพราะเวลาเกิดจากความเปลี่ยนแปลง และความเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปตามกาลเวลา

ผู้ที่เห็นความสำคัญของเวลา จะเร่งสร้างเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดความเจริญ และเร่งแก้ไขหรือป้องกันเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหาย เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงตามหลักพระพุทธศาสนาไม่ได้เกิดขึ้นโดยไม่มีสาเหตุ แต่เป็นไปตามเหตุปัจจัย ดังนั้นทุกคนจึงต้องไม่ประมาท มีความกระตือรือร้นในการสร้างสรรค์สิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีและป้องกันแก้ไขสิ่งที่ไม่ดีโดยการศึกษาค้นคว้าหาสาเหตุแล้วกำจัดเสีย การปฏิบัติในลักษณะดังกล่าว คือ หลักธรรมที่เรียกว่า อัปปมาทสัมปทา

7. รู้จักคิดพิจารณาให้เกิดปัญญาที่จะเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง การรู้สิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงจะทำให้ปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง ปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นเพราะการปฏิบัติไม่ถูกต้อง ปฏิบัติไม่ถูกต้องเพราะไม่รู้ว่า สิ่งนั้นคืออะไร มีลักษณะอย่างไร มีคุณหรือโทษประการใด ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องรู้จักสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้จักโลก รู้จักชีวิต รู้จักปัญหา รู้จักเหตุของปัญหา เมื่อรู้แล้วจะสามารถปฏิบัติต่อสิ่งนั้นได้ถูกต้อง เป็นลักษณะของการแก้ปัญหา และการแก้ปัญหาจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยปัญญาที่เข้าใจสิ่งต่างๆ ที่จะทำให้ปฏิบัติต่อสิ่งนั้น ๆ ได้ถูกต้อง

การที่ปัญญาจะมีขึ้นได้นั้น สิ่งหนึ่งที่จะต้องสร้างขึ้นเพื่อเป็นปัจจัยให้นำมาซึ่งปัญญาคือ การรู้จักคิด รู้จักพิจารณา ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า โยนิโสมนสิการ ซึ่งหมายถึงการทำในใจโดยแยบคาย หรือการรู้จักคิด คิดวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้เห็นเป็นส่วน ๆ การคิดพิจารณาอย่างถูกต้องจะส่งผลให้เกิดปัญญา และเกิดคุณธรรมความดีงาม ดังนั้นท่าทีในการมองสิ่งต่าง ๆ โดยให้รู้จักคิดพิจารณาจึงเป็นสิ่งที่จะต้องฝึกฝนให้มีขึ้น โยนิโสมนสิการเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาชีวิตของมนุษย์ จะทำให้มนุษย์มีอิสรภาพพึ่งตนเองได้ หลักธรรมข้อนี้เรียกว่า โยนิโสมนสิการสัมปทา

หลัก 7 ประการนี้ หากสร้างให้เกิดขึ้นในบุคคลได้แล้วจะสามารถเชื่อมั่นได้ว่าบุคคลนั้นจะมีชีวิตที่ดีงาม เพราะปัจจัยเหล่านี้เป็นส่วนเชื่อมต่อไปยังไตรสิกขา และเป็นแรงเสริมให้การฝึกในไตรสิกขาประสบผล

หลัก 7 ประการ สามารถแยกเป็นองค์ประกอบภายในและองค์ประกอบภายนอกเพื่อสร้างเสริมจริยธรรม ได้ดังนี้

1. องค์ประกอบภายนอก

2. องค์ประกอบภายใน

1. องค์ประกอบภายนอก หมายถึงสิ่งที่แวดล้อมตัวบุคคลนั้นอยู่ หรือองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมซึ่งประกอบด้วยด้านรูปธรรมและนามธรรม ด้านรูปธรรมคือสภาวะต่าง ๆ ที่เป็นปรากฏการณ์ของสังคม เช่น สภาพเศรษฐกิจการเมือง สื่อมวลชน ความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ รวมถึงบุคคลที่เป็นแบบอย่างด้วย สิ่งเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อจริยธรรมของบุคคลทั้งสิ้น เพราะพฤติกรรมส่วนหนึ่งของบุคคลขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่มาหล่อหลอม สังคมจึงมีอิทธิพลในการหล่อหลอมบุคคลได้มากเพราะฉะนั้นในการแก้ปัญหาทางจริยธรรมด้านหนึ่งต้องแก้ไขที่องค์ประกอบภายนอกด้วย การแก้ไของค์ประกอบภายนอกนี้ต้องมีการประสานกันระหว่างบุคคลในสถาบันต่าง ๆ จึงจะประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อมวลชนเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลมาก เป็นสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ต้องพยายามแก้ไขและส่งเสริมให้ถูกต้อง

องค์ประกอบภายนอกด้านนามธรรม ได้แก่ค่านิยมทางสังคม ค่านิยมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นค่านิยมชอบบริโภค ค่านิยมทางวัตถุ ล้วนเกิดจากบุคคลแต่ละคน ค่านิยมของแต่ละบุคคลจะแสดงออกมาทางสังคม กลายเป็นค่านิยมทางสังคม ซึ่งส่งผลกลับไปมีอิทธิพลต่อบุคคล ทำให้คนในสังคมต้องการดำเนินชีวิตตามค่านิยมต่าง ๆ ของสังคม ความประพฤติของคนในสังคมจะสอดคล้องกับลักษณะค่านิยมของสังคมนั้น ถ้าสังคมมีค่านิยมที่ผิดพลาดการปฏิบัติที่มีจริยธรรมย่อมยากที่จะเกิดขึ้นได้ แต่กลับจะเกิดปัญหาทางจริยธรรมขึ้นแทน

2. องค์ประกอบภายใน หมายถึงปัจจัยภายในของบุคคลซึ่งเป็นพื้นฐานของจริยธรรม ปัจจัยภายในนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล มิฉะนั้นการปลูกฝังจริยธรรมจะบรรลุผลสำเร็จได้ยาก ปัจจัยภายในมี 3 ประการ

2.1 จิตสำนึกในการศึกษา

การศึกษา หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาบุคคลเพื่อให้เจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ จิตสำนึกในการศึกษาจึงหมายถึง ความต้องการที่จะพัฒนาตนเองของบุคคลให้มี

ความเป็นมนุษย์ที่ดีขึ้น มีชีวิตจิตใจที่เจริญงอกงามยิ่งขึ้น จิตสำนึกในการศึกษาจะเปลี่ยนแปลงลักษณะจิตใจและท่าทีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งหมด ผู้ที่มีจิตสำนึกในการศึกษาจะใฝ่เรียนรู้และมีจิตใจที่จะมองประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วยความรู้สึกที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ การสร้างจิตสำนึกในการศึกษาให้เกิดขึ้นในบุคคล จะส่งผลให้บุคคลพร้อมที่จะฝึกฝนปฏิบัติในเรื่องจริยธรรมทุกอย่าง

2.2 แรงจูงใจที่เป็นฉันทะ หมายถึง ความปรารถนาที่จะพัฒนาชีวิตตลอดจนสังคมให้ดีงามให้คนในสังคมมีความสุข อยู่ร่วมกันด้วยความเรียบร้อย มีความสงบมีระเบียบวินัย ต้องการเสริมสร้างความดีงามต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น แรงจูงใจทางจริยธรรมจะทำให้บุคคลศึกษาหาความรู้และประกอบอาชีพการงานอย่างถูกต้อง นำไปสู่ผลที่ดีงาม

2.3 การรู้จักคิดหรือคิดให้ถูกวิธี หมายถึงสามารถแยกแยะวิเคราะห์ให้เห็นสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงของสิ่งนั้น ๆ สามารถสืบสาวเห็นเหตุผลตั้งแต่ต้นจนตลอด การรู้จักคิด หรือคิดเป็นจะช่วยส่งเสริมในการนำประสบการณ์ที่บุคคลได้รับไปใช้สร้างสรรค์และพัฒนาตนเองและสังคม

2. ขั้นตอนในกระบวนการพัฒนา

ขั้นตอนในกระบวนการพัฒนาบุคคลเพื่อให้เป็นผู้มีจริยธรรม ทางพระพุทธศาสนาคือหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักการฝึกอบรมที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีบูรณาการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีดุลยภาพ ไตรสิกขาเป็นกระบวนการศึกษาที่มีองค์ประกอบ 3 ขั้น คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

1. ศีล เป็นการฝึกในด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมเคยชิน เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกศีลคือวินัย วินัยเป็นจุดเริ่มต้นในการศึกษาและพัฒนามนุษย์เพราะวินัยจะช่วยสร้างภาวะที่เอื้อต่อการพัฒนา โดยจัดระเบียบความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เหมาะกับการพัฒนา เมื่อฝึกได้ผลจนกระทั่งบุคคลมีพฤติกรรมเคยชินที่ดีตามวินัยแล้ว จะก่อให้เกิดศีล วินัยปรากฏอยู่ในรูปของการฝึกพฤติกรรม ความเคยชินที่ดีและการจัดสภาพแวดล้อมที่จะป้องกันไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม แต่เอื้ออำนวยต่อการเกิดพฤติกรรมที่ดีที่พึงประสงค์ การฝึกบุคคลให้คุ้นเคยกับพฤติกรรมที่ดี ตลอดจนจัดการจัดระเบียบกฎเกณฑ์ทั้งหลายในสังคมมนุษย์

2. สมาธิ คือการฝึกฝนในด้านจิตใจ ได้แก่การพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิตทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และในด้านความสามารถ

ของจิต เช่น ความเข้มแข็ง ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ความแน่วแน่มั่นคง ความมีสติ สมาธิ และในด้านความสุข เช่น ความอิ่มใจ ความร่าเริงเบิกบาน ความสดชื่นผ่องใส สมาธิจึงเป็นการพัฒนาในเรื่องคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพของจิต

3. ปัญญา คือการฝึกฝนในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ตรวจสอบ คิดสิ่งต่างๆ สร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริง ตลอดจนรู้แจ้งความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวง จนถึงระดับการรู้เท่าทันธรรมดาของโลกและชีวิตที่ทำให้จิตใจเป็นอิสระ

การฝึกฝนในหลักไตรสิกเป็นการอบรมบุคคลให้เกิดความงอกงาม 4 ด้าน คือ

1. ทางกายหรือกายภาวนา คือการมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

2. ทางศีลหรือศีลภาวนา คือการมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับเพื่อนมนุษย์ในสังคม

3. ทางจิต หรือจิตภาวนา คือการทำจิตใจให้เจริญงอกงามขึ้นในความดีงาม ความเข้มแข็งมั่นคง สงบสุข และเป็นอิสระ

4. ทางปัญญาหรือภาวนาปัญญา คือการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ การคิดหาเหตุผล และการหยั่งรู้ความจริง จนเข้าถึงอิสรภาพ มีชีวิตที่ดีงาม ปราศจากทุกข์

องค์ประกอบในกระบวนการไตรสิกขาแต่ละขั้นตอน ไม่สามารถแยกฝึกเป็นส่วน ๆ จากกันได้เพราะแต่ละส่วนจะส่งผลถึงกัน ตัวอย่างแสดงความสัมพันธ์ระหว่างศีล สมาธิ และปัญญา เช่น หากเด็กไม่ได้รับการฝึกฝนในเรื่องวินัย จะส่งผลให้เด็กทำอะไรตามความพอใจ ความอยากหรือตัณหาจะเพิ่มพูนขึ้น จิตใจจะมุ่งแสวงหาแต่สิ่งที่สามารถสนองความต้องการของตน เกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายอย่างฉาบฉวย ไม่เกิดแรงจูงใจในทางสร้างสรรค์ที่จะระดมพลังจิตให้มุ่งไปในการใช้ความคิดแสวงหาปัญญา หรือไม่เกิดสมาธิ ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กรักษาระเบียบวินัยดี มีศีลแล้ว ก็เป็นการง่ายที่จะทำจิตใจให้มุ่งแน่วแน่อยู่กับคุณธรรมความดีงาม เช่น ยึดมั่นในอุดมคติ มีสติรู้จักยั้งคิด และมีความเพียรพยายาม แน่วแน่ในจุดหมายซึ่งเกี่ยวข้องกับสมาธิโดยตลอด เมื่อจิตใจแน่วแน่อยู่กับความดีจะช่วยให้ความมีระเบียบมั่นคงยิ่งขึ้น สมาธิจึงเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดศีลอีกทอดหนึ่ง

การอบรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนควรดำเนินการควบคู่กันไป 2 ด้าน คือ การขจัดค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ และส่งเสริมค่านิยมที่พึงประสงค์

การขจัดค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์นั้นเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์หาสาเหตุของการขาดค่านิยมในข้อนั้น ๆ เช่น ทำไมคนไทยจึงทำงานเป็นกลุ่มไม่ได้ ทำไมคนไทยจึงชอบบริโภคแต่ไม่ชอบผลิต หรือทำไมคนไทยจึงขาดระเบียบวินัย ปัญหาจริยธรรมหลาย ๆ ข้อ อาจจะเกิดจากสาเหตุเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาเหตุที่เป็นผลมาจากพื้นฐานทางจิตใจ เนื่องจากองค์ประกอบบางประการในพื้นฐานด้านจิตใจของคนไทยอาจจะขัดขวางให้รับการปลูกฝังจริยธรรมข้อนั้นไม่ได้ การปลูกฝังจริยธรรมจึงต้องขจัดลักษณะบางอย่างที่คอยต้านการรับจริยธรรมนั้นก่อนควบคู่ไปกับการส่งเสริม

ตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์หาสาเหตุเรื่องทำไมคนไทยจึงทำงานเป็นกลุ่มไม่ได้ เมื่อทำการค้นหาลงไปบนลักษณะนิสัยใจคอของคนไทยแล้ว พบว่า คนไทยได้รับการสั่งสอนให้เป็นผู้มีมานะมาก คำว่า 'มานะ' หมายถึงความสำคัญตน ความต้องการให้ตนเด่นล้ำเหนือผู้อื่น ความต้องการที่จะยิ่งใหญ่ แต่เมื่อมานะถูกนำมาใช้ในสังคมไทยความหมายของมานะได้เปลี่ยนแปลงเป็น "ความเพียรพยายาม" ซึ่งบางครั้งจะนำไปใช้ควบคู่กับอดทนเป็นคำว่า 'มานะอดทน' เช่น ผู้ใหญ่มักสอนเด็ก ๆ ว่า ต้องมีมานะอดทนเล่าเรียนหนังสือ หรือในคนรุ่นเก่ามักจะพูดว่า "มานะอดทนพากเพียรเรียนไปนะจะได้เป็นใหญ่เป็นโต"

มานะจึงถูกนำมาใช้สำหรับการกระตุ้นให้บุคคลมีความเพียรพยายามในการศึกษาและการทำงานเพราะต้องการเป็นผู้นำหรือเป็นเจ้าคนนายคน มานะจึงถือเป็นแรงจูงใจให้เกิดความเพียร ส่งผลให้คนไทยมีนิสัยถือตนเป็นใหญ่ มีความประสงค์ที่จะเด่นเฉพาะตน ไม่ยอมผู้อื่น ทำให้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มไม่ได้ และผลกระทบอีกด้านหนึ่งคือ มานะทำให้ต้องการความเด่น เมื่อต้องการเด่นจึงไปส่งเสริมค่านิยมชอบบริโภคแต่ไม่ชอบผลิต การบริโภคของคนไทยส่วนใหญ่จะสัมพันธ์กับลักษณะนี้เช่นกันซึ่งเป็นลักษณะของความอวดเด่น เช่น นิยมบริโภคสินค้าราคาแพง หรือสินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศ

นอกจากนี้ "มานะ" ยังทำให้คนไทยขาดระเบียบวินัย เพราะคนไทยมีความคิดว่าถ้าตนสามารถอยู่เหนือกฎเกณฑ์ หรือระเบียบกฎได้ แสดงว่าน่ายกย่อง สุภาษิตที่ชอบพูดกันเสมอว่า "ทำได้ตามใจคือไทยแท้" นั้น ยังคงใช้กันอยู่จนถึงปัจจุบัน

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การวิเคราะห์ปัญหาโดยการศึกษาให้ลึกลงไปในลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนไทย และค้นหาสาเหตุที่ปรากฏอยู่ภายในนั้น จะทำให้พบว่าสาเหตุเพียงประการเดียวอาจเป็นที่มาแห่งปัญหาหลายประการที่สังคมไทยประสบอยู่ซึ่งเป็นสาเหตุที่จะต้องขจัดให้ได้

การส่งเสริมค่านิยมหรือจริยธรรมที่พึงประสงค์ การสร้างเสริมด้านที่พึงประสงค์นี้ สิ่งสำคัญคือจะต้องสร้างที่จริยธรรมที่เป็นแกนหลัก เมื่อสร้างจริยธรรมที่เป็นแกนหลักได้แล้ว จะสามารถโยงไปถึงริยธรรมที่สัมพันธ์อื่น ๆได้ เพราะหัวข้อจริยธรรมหรือองค์ประกอบของจริยธรรมและคุณธรรมต่าง ๆ นั้นมีมากมาย การเลือกหัวข้อจริยธรรมมาส่งเสริมเป็นข้อ ๆ เป็นการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง เป็นการกระทำที่ไม่สัมพันธ์กับธรรมชาติ เนื่องจากชีวิตมนุษย์นั้นเกิดจากองค์ประกอบที่ประสานรวมเข้าเป็นหนึ่งเดียวกัน และสัมพันธ์เชื่อมโยงถึงกันหมด การแยกและจริยธรรมเป็นรายข้อนั้นควรทำในทางทฤษฎีเพื่อให้เข้าใจองค์รวมอย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติแก้ปัญหานั้น จะต้องมองเห็นองค์ประกอบเหล่านั้นโยงสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ใช่ไปแยกเป็นรายข้อแล้วสร้างเสริมขึ้นทีละอย่าง ดังนั้นการสร้างเสริมจริยธรรมจึงต้องกระทำที่จริยธรรมแกนเพื่อให้ประสานไปยังจริยธรรมข้ออื่น ๆ

ตัวอย่างเช่น การสร้างนิสัยรักงานเพียงประการเดียว เมื่อทำงานใดก็มีความรักในงานนั้น เกิดความอยากทำงาน ความขยันหมั่นเพียรจึงเกิดขึ้น นอกจากความขยันความมีระเบียบวินัยจะตามมา มีวินัยเพราะเพราะการทำงานนั้นมีระเบียบมีขั้นตอน เมื่อทำงานแล้วการทำงานจะฝึกให้บุคคลมีระเบียบวินัย ระเบียบวินัยจึงเกิดขึ้น สิ่งที่เกิดตามมาอีกข้อหนึ่งคือความอดทน เพราะขั้นตอนของการทำงานจะฝึกให้รู้จักการรอคอย เมื่อทำในขั้นนี้สำเร็จแล้วจะต้องรอถึงขั้นนั้นจึงจะทำต่อไปได้ จึงเป็นการฝึกให้มีความอดทน การรู้จักขั้นตอนของงาน ความฉลาดชัดเจนในการจัดการ และความตรงต่อเวลาจะตามมา แม้กระทั่งจิตใจก็ดีขึ้น เมื่อจิตใจสบายสมาธิก็เกิด มีความสุขสงบอยู่กับงาน ไม่ไปวุ่นวายกับเรื่องอื่น ๆ ทำให้มีสุขภาพจิตที่ดี

สรุปได้ว่าการฝึกจริยธรรมนั้น จะต้องเริ่มที่จริยธรรมที่เป็นแกนเพียงประการเดียวก่อนแล้วจริยธรรมข้ออื่นจะตามมา

นอกจากนี้การสร้างจริยธรรมจะต้องเป็นการปฏิบัติที่ครบวงจร เนื่องจากจริยธรรมแต่ละข้อย่อมมีความสัมพันธ์กับข้ออื่น โดยมีจุดมุ่งหมายและมีการรับส่งต่อกันไปเป็นทอด ๆ เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายนั้น จริยธรรมทุกข้อจะต้องมีจุดมุ่งหมายว่าเพื่ออะไรหรือเพื่อผลอะไร

ตัวอย่างเช่น เรื่องสันโดษซึ่งหมายถึงความพอใจในสิ่งที่ตัวมี การมีสันโดษจะทำให้มีความสุข เพราะหากบุคคลพอใจในสิ่งที่ตนมีแล้ว ไม่ต้องขวนขวายดิ้นรน ก็มีความสุขได้ แต่ลักษณะนี้เป็นเพียงผลที่ถึงจากการมีสันโดษ ไม่ใช่จุดมุ่งหมายของสันโดษ

นอกเหนือจากที่ให้ผลดังกล่าวแล้ว ในด้านหนึ่งสันโดษช่วยป้องกันความโลภและการทุจริต คือไม่ให้โลภอยากได้ของผู้อื่น ให้พอใจในสิ่งที่ตนมี ที่เป็นสมบัติของตน ที่ได้มาด้วยความเพียรพยายามของตนโดยชอบธรรม เมื่อรวมถึงด้านนี้ความหมายของสันโดษก็กว้างขึ้นซึ่งไปสัมพันธ์กับเรื่องอื่น สัมพันธ์ในลักษณะที่ว่าเมื่อมีสันโดษ พอใจในสิ่งที่ตนมี แต่การจะได้มาซึ่งสิ่งของนั้นจะต้องได้มาด้วยความชอบธรรมด้วยความเพียรพยายามของตน แต่สันโดษเช่นนี้ยังไม่ครบวงจร

สันโดษที่ครบวงจรจะต้องเข้าถึงจุดมุ่งหมายของสันโดษที่มุ่งเพื่อไม่ให้บุคคลมุ่งแสวงหาวัตถุเพื่อบำรุงสุขความสะดวกสบายส่วนตน หากบุคคลไม่มีสันโดษย่อมมุ่งแต่แสวงหาวัตถุมาบำรุงตนเอง การใช้เวลาย่อมทุ่มเทไปเพื่อการนั้น ทำให้ไม่สามารถประกอบภาระกิจได้หรือทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ พร้อมกันนี้สันโดษจะไปส่งเสริมความเพียรพยายามสอดคล้องกับหลักการทั่วไปซึ่งสันโดษจะมาพร้อมกับความเพียร โดยนัยนี้สันโดษจึงต้องครบวงจรคือต้องทำให้บุคคลนำเวลา และแรงงานมาอุทิศให้แก่การเพียรพยายามทำกิจหน้าที่และสิ่งที่ดีงามให้บรรลุผลสำเร็จโดยถูกต้อง

การมีสันโดษที่ไม่ครบวงจรจะก่อให้เกิดโทษ คือ สันโดษจะไปสนับสนุนความเกียจคร้าน บุคคลที่มีสันโดษในลักษณะนี้ จะคิดถึงสันโดษเพียงเพื่อมีความสุขไม่คิดโยงต่อไปถึงภาระกิจหน้าที่และความดีงามที่จะต้องกระทำ

การปฏิบัติจริยธรรมต้องครบวงจร ต้องรู้ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมแต่ละข้อว่ามีความเชื่อมโยงกัน จริยธรรมข้อใดส่งผลไปยังข้อใดบ้าง มีเป้าหมายอย่างไรและนำไปสู่ผลเช่นไร หากสามารถปฏิบัติได้ครบถ้วนจึงจะเป็นการสร้างเสริมจริยธรรมที่สมบูรณ์

การอบรมจริยธรรมจะสำเร็จผลได้จะต้องรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล การรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล จะสามารถจัดวิธีการสอนให้เหมาะกับสมบุคคลนั้น ในเรื่องนี้พระพุทธศาสนาได้จำแนกเป็น 2 แบบ คือ ความแตกต่างแนวตั้งและความแตกต่างแนวนอน ความแตกต่างแนวตั้งจะเห็นได้ในความรู้ที่เรียกว่า ญาณหยั่งรู้ความยิ่งและหย่อนแห่งอินทรีย์ (อินทริยปโรปริยัตตญาณ) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความแตกต่างในระดับพัฒนาการของแต่ละบุคคล เช่น ในเรื่องบุคคล ๔ เป็นต้น ส่วนความแตกต่างแนวนอนจะเห็นได้ในความรู้ที่เรียกว่า ญาณหยั่งรู้ความโน้มเอียงความถนัดอัธยาศัย (นานาธิมุตติกญาณ) ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพนิสัยใจคอของแต่ละบุคคล ซึ่งแม้แต่บุคลที่มีพัฒนาการในระดับเดียวกันก็จะมีบุคลิกภาพต่างกัน ตัวอย่างในเรื่องจริต ๖ เป็นต้น

การจัดจริยศึกษา หรือการอบรมจริยธรรม โดยใช้หลักทางพระพุทธศาสนาเป็นการฝึกฝนบุคคล ตามหลักไตรสิกขาหรือสิกขา ๓ คือ สร้างศีล สมาธิ ปัญญา ให้เกิดขึ้นในบุคคล มุ่งฝึกฝนบุคคลในด้านกาย ด้านความประพฤติ ด้านจิตใจ และด้านปัญญา การอบรมฝึกฝนบุคคลตามหลักไตรสิกขาจะดำเนินไปเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่สามารถแยกพัฒนาเพียงด้านหนึ่งด้านใดได้ องค์ประกอบทั้ง 3 ประการ จะประสานเชื่อมโยงถึงกัน มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น การฝึกฝนอบรมทางศีล หรือการอบรมให้มีระเบียบวินัยจะส่งผลให้บุคคลสามารถยับยั้งควบคุมความต้องการให้อยู่ในขอบเขต สร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีและภาวะของจิตใจที่ปลอดโปร่ง ซึ่งเอื้ออำนวยโอกาสให้ใช้พลังจิตมุ่งไปในการใช้ความคิดสร้างปัญญาได้มาก ภาวะการมีศีลหรือระเบียบวินัยจะอำนวยให้จิตใจแน่วแน่อยู่กับสิ่งดีงาม เช่น มีความอุตสาหะในการปฏิบัติงาน มีจิตใจเข้มแข็ง ไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคซึ่งเป็นเรื่องของสมาธินั่นเอง ความมีสมาธิ มีจิตใจตั้งมั่นปลอดโปร่ง ไม่ซัดส่ายไปทางใด จะส่งผลให้พิจารณาสิ่งต่าง ๆ โดยรอบด้าน ลึกซึ้งถึงปัญหา ก่อให้เกิดปัญญาแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ

การฝึกฝนอบรมตามหลักไตรสิกขาทำให้บุคคลสามารถพัฒนาทางกาย อารมณ์และสติปัญญาได้สมบูรณ์ จุดเริ่มต้นของการอบรมสิกขา ๓ ประกอบด้วยหลัก 7 ประการ ได้แก่ 1) รู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี 2) รู้จักจัดระเบียบชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม 3) แรงจูงใจที่ถูกต้องคือใฝ่รู้และใฝ่สร้างสรรค์ 4) พัฒนาศักยภาพของตนให้เต็มที่ 5) มีทัศนคติและค่านิยมที่ดี 6) มีความกระตือรือร้นขวนขวายไม่ประมาท 7) รู้จักคิดพิจารณาให้เกิดปัญญาที่จะเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หลัก 7 ประการนี้เป็นหน้าที่ของครู ผู้ปกครอง สื่อมวลชน และสมาชิกของสังคมทั้งหมด จะต้องช่วยพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวเยาวชน เพราะหลักทั้ง 7 ประการ จะทำหน้าที่ช่วยเชื่อมให้บุคคลเข้าสู่ไตรสิกขาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อสร้างปัจจัยทั้ง 7 ประการให้เกิดขึ้นแล้ว การสอนจริยศึกษาต้องทำควบคู่ไปทั้งสองด้าน คือด้านบวกและด้านลบ การกระทำในด้านบวกเป็นการเสริมสร้างจริยธรรมให้ครบวงจรเพราะจริยธรรมเป็นระบบของการดำเนินชีวิตที่ดีงาม การดำเนินชีวิตเป็นระบบของความสัมพันธ์ หรือการปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลาย และการปฏิบัติต่อชีวิตอื่น ๆ จริยธรรมแต่ละอย่างหรือแต่ละข้อจึงสัมพันธ์กันและโยงไปยังจริยธรรมข้ออื่น ๆ ในระบบที่เป็นองค์รวม เพราะฉะนั้นเมื่อสอนจริยธรรมโดยสัมพันธ์กันอย่างมีระบบ หรือสอนโดยให้เห็นความสัมพันธ์กันกับจริยธรรมอื่น ๆ ในระบบ ผู้เรียนจะสามารถมองเห็นภาพรวมของระบบความสัมพันธ์

หรือการปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลาย ทำให้เข้าใจชัดเจนมองเห็นเหตุผลและเห็นคุณค่าของจริยธรรมอย่างแท้จริง และทำให้บูรณาการจริยธรรมเข้าในระบบการดำเนินชีวิตได้ง่าย

การกระทำด้านลบคือการแก้ไขสาเหตุที่ก่อให้เกิดจริยธรรมหรือค่านิยมที่ไม่เหมาะสม สาเหตุบางประการอาจจะเกิดจากพื้นฐานการอบรมที่ครอบครัวปลูกฝังจริยธรรมหรือค่านิยมที่ไม่เหมาะสมอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น ค่านิยมบริโภค ผู้ปกครองในปัจจุบันมักจะพาบุตรหลานไปเดินดูสิ่งของหรือพักผ่อนตามห้างสรรพสินค้า หรือสินค้าราคาแพงให้บุตร

และประการสุดท้ายสิ่งสำคัญในการอบรมจริยธรรมคือ กัลยาณมิตร หรือผู้ที่ทำหน้าที่ให้การอบรม ควรเน้นให้เยาวชนรู้จักเตือนตนเอง จะได้โยงมาสู่การรู้จักสภาพสังคมอย่างเท่าทัน ซึ่งถือเป็นศีลสิกขา แล้วจึงจะเกิดปัญญาสิกขาขึ้นได้ ให้รู้จักศักยภาพของตนเท่าที่จะประยุกต์ใช้ได้ภายในสังคมและในระบบของธรรมชาติตามกฎเกณฑ์ของการดำเนินชีวิตในทางสายกลางเท่าที่บุคคลมีความเข้าใจ

4.3 <u>อภิปรายผลการวิจัย</u>

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาความสอดคล้องของเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาจริยธรรมหลักพระพุทธศาสนา จากการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 170 เล่ม นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องด้านเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนา กับจุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

จากการวิเคราะห์ความสอดคล้องของเนื้อหาหนังสือพระพุทธศาสนา จำนวน 170 ชื่อเรื่อง พบว่าด้านความสอดคล้องของเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนากับหลักสูตรพระพุทธศาสนามัธยมศึกษาตอนปลายนั้น ปรากฏว่าเนื้อหาหนังสือมีความสอดคล้องกับหลักสูตรน้อยไม่ว่าจะดูในโครงสร้างข้อใด เนื้อหาของหนังสือส่วนใหญ่ไม่สอดคล้องกับหลักสูตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหนังสือที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มิใช่หนังสือที่ใช้บังคับเรียน หนังสือเสริมการเรียน หนังสือประกอบการเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติม หรือหนังสืออ้างอิง ซึ่งต้องผ่านการตรวจสอบจากกระทรวงศึกษาธิการ แต่หนังสือที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมุ่งเสนอเนื้อหาและอธิบายสำหรับผู้อ่านทั่ว ๆ ไป

เนื้อหาของหนังสือพุทธศาสนาส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ 13ในโครงสร้างข้อที่ 3 พุทธธรรมเพื่อชีวิตและสังคม "นำหลักธรรมไปพัฒนาตนและสังคม" และจุดประสงค์ที่ 1 และ 2 ในโครงสร้างข้อที่ 5 ซึ่งเน้น "วิเคราะห์ความหมายของธรรมและธรรมที่ควรศึกษาได้" และ "วิเคราะห์วิธีการศึกษาพระธรรมและนำไปปฏิบัติจริง" เนื่องจากเนื้อหาของหนังสือส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปในการอธิบายตีความหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และการนำหลักธรรมไปปฏิบัติจริง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะสังคมไทยในปัจจุบันกำลังอยู่ในภาวะขาดแคลนศีลธรรม ปัญหาสังคมและอาชญากรรมเพิ่มสูงขึ้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ได้ผลจะต้องนำศีลธรรมกลับมาสู่สังคม หนังสือพุทธศาสนาส่วนใหญ่จึงพยายามแสวงหาคำตอบ และอธิบายข้อพระธรรมให้เกี่ยวข้องกับสภาพสังคมไทย รวมทั้งมุ่งเน้นถึงการกระตุ้นให้บุคคลในสังคมตระหนักถึงความสำคัญของพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ ในขณะที่จุดประสงค์ของหลักสูตรโดยทั่วไป มุ่งให้ผู้เรียนรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในทุก ๆ ด้าน

2. อภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา

นับตั้งแต่มีการจัดการศึกษาตามแบบประเทศตะวันตกตั้งแต่ปี พ.ศ.2414 ระบบการศึกษาของไทยแต่โบราณที่เคยขึ้นอยู่กับวัด มีพระสงฆ์เป็นผู้อบรมความรู้ทั้งด้านการประกอบอาชีพและจริยธรรม ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นการศึกษาตามแบบตะวันตก มีการตั้งโรงเรียนให้ครูเป็นผู้อบรมสั่งสอนนักเรียนแทนพระสงฆ์

การศึกษาตามแบบตะวันตก ได้แยกวิถีชีวิตของคนไทยออกจากระบบจริยธรรมของพระพุทธศาสนา แต่เดิมการอบรมบุตรหลานของคนไทยจะใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญ หลักจริยธรรมของพระพุทธศาสนาได้อบรมให้เยาวชนไทยเจริญทั้งทางกาย ทางอารมณ์ และทางปัญญา พร้อม ๆ กับการฝึกฝนด้านการประกอบอาชีพ จริยธรรมจะแทรกประสานกลมกลืนอยู่ในทุกด้านของการศึกษา เป็นแกนหลักของกระบวนการศึกษา เพราะพระพุทธศาสนาถือว่า จริยธรรมคือระบบการดำเนินชีวิตที่ดีงาม เป็นหลักความจริงที่เป็นไปตามระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยที่เป็นกฎธรรมชาติ คือดำเนินไปโดยสอดคล้องกับสัจจธรรม มีสัจจธรรมเป็นรากฐานและแยกออกได้จากบัญญัติธรรมที่เป็นข้อกำหนดของสังคม (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2534)

เมื่อระบบการศึกษาของไทยได้รับอิทธิพลจากประเทศตะวันตก ความหมายของจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาดังกล่าวข้างต้นได้เปลี่ยนแปลงไป จริยธรรมในพระพุทธศาสนาถูกให้ความหมายอย่างเดียวกับจริยธรรมที่ปรากฏในสังคมตะวันตก ที่ให้ความหมายของจริยธรรมว่า เป็นหลักความประพฤติที่มนุษย์กำหนดขึ้นมาเองเพื่อใช้ปฏิบัติระหว่างมนุษย์ในสังคม นักปราชญ์ชาวตะวันตกจะมองจริยธรรมเป็นเพียงระบบคุณค่าและเป็นบัญญัติของสังคม และมองความหมายของจริยธรรมในขอบเขตที่แคบว่า เป็นพฤติกรรมทางด้านสังคมหรือเน้นความหมายในระดับสังคมเท่านั้น

การที่ชาวตะวันตกมีทัศนคติเกี่ยวกับจริยธรรมเช่นนี้นั้น เป็นผลมาจากการที่ประเทศตะวันตกนับถือศาสนาแบบเทวนิยม จริยธรรมในวัฒนธรรมตะวันตกจึงเป็นบัญญัติทางศาสนาในความหมายของคำสั่งหรือข้อบังคับจากเบื้องบน ที่เรียกว่า เทวบัญชาหรือเทวโองการซึ่งมนุษย์หรือศาสนิกจะต้องเชื่อฟังอย่างไม่มีทางโต้แย้งหากกระเมิด หรือฝ่าฝืนจะถูกลงโทษจากเบื้องบน หากผู้ใดเชื่อฟังจะได้รับรางวัล

ความหมายในแนวดังกล่าวถูกนำมาครอบงำจริยธรรมในพระพุทธศาสนา เนื่องจากกระแสการศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศไทยได้อ่อนพลังลงอย่างมาก พุทธศาสนิกชิ่งอยู่ในกรอบของความเชื่อถือที่สืบทอดกันมาจากศาสนาเดิมและศาสนาอื่น ๆ ก็มีความเข้าใจคลุมเครือ ไม่สามารถแยกระบบจริยธรรมของพระพุทธศาสนาออกจากแนวความคิดอื่นได้ชัดเจน ฉะนั้นเมื่ออิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกแพร่ขยายเข้ามา จริยธรรมของพระพุทธศาสนาจึงถูกนับรวมเข้าไปอยู่ในภาพจริยธรรมแบบตะวันตกด้วย

ด้วยเหตุนี้ในช่วง 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา การศึกษาของไทยมีแนวจึงมีแนวโน้มที่จะจัดจริยศึกษาเป็นแบบจริยธรรมสากล ซึ่งหมายถึงการสอนจริยธรรมที่มีลักษณะเป็นกลางไม่ขึ้นกับหลักการของศาสนาใดและในระยะต่อมาแนวความคิดแบบบูรณาการได้รับความนิยมจึงได้มีการนำแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมสากลมาผสมผสานเข้ากับแนวคิดแบบบูรณาการ โดยให้บูรณาการการสอนจริยธรรมเข้าในวิชาต่าง ๆ ทุกวิชา หรือให้ครูทุกคนสอนจริยธรรมบูรณาการเข้าในวิชาของแต่ละคน อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าวได้รับการท้วงติงจากผู้ที่เกี่ยวข้องมากเนื่องจากพื้นฐานของสังคมไทยต่างจากประเทศตะวันตก และการบูรณาการจริยธรรมเข้าในทุกวิชาเป็นไปในทางปฏิบัติได้ยาก ประการสำคัญคือประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งแห่งคำสอนจริยธรรมที่หยั่งรากลึกอยู่ในรากฐานของสังคม ถึงแม้ว่าปัจจุบันในระดับพื้นผิว จะมีภาพลักษณ์ว่าผู้คนห่างเหินจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนามีอิทธิพลอื่น ๆ จากภายนอกเข้ามาส่งผลกระทบอยู่มาก แต่ระบบศีลธรรมตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนายังคงสืบต่ออย่างแนบแน่นในรากฐานทางวัฒนธรรมไทย

การสอนจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา หรือนำหลักพระพุทธศาสนามาใช้สอนจริยศึกษาจึงถูกกำหนดไว้ในหลักสูตรพระพุทธศาสนาอีกครั้ง อย่างไรก็ตามถึงจะมีการเรียนการสอนจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาขึ้นมาเฉพาะ ลักษณะเช่นนี้ก็เป็นการแบ่งแยกย่อยจริยศึกษาออกมาพัฒนาต่างหากจากองค์ประกอบทั้งหมดของการศึกษาที่ต้องพัฒนา คือพัฒนาการทางกาย ทางสังคม ทางอารมณ์ และทางสติปัญญา เพราะการจัดรูปแบบการศึกษาของไทยยังคงอิงปรัชญาการศึกษาแบบตะวันตก ที่มุ่งประโยชน์ในแง่ของการใช้องค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน เป็นขอบเขตสำหรับการสังเกต ตรวจสอบ วัดผล และประเมินผลทางการศึกษาเป็นสำคัญ ไม่ได้เน้นในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้ง 4ในกระบวนการของการศึกษา ส่งผลให้จริยศึกษาได้ผลเพียงการท่องจำ ผู้เรียนจะจำหลักคำสอนโดยมุ่งหวังที่จะทำคะแนนสอบ มากกว่าที่จะตระหนักในข้อปฏิบัติที่แท้จริง

ระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันไม่เอื้ออำนวยให้การบอรมจริยธรรมได้ผลดี เพราะการศึกษาไม่ได้มุ่งเน้นที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีอิสรภาพทางปัญญา ให้มีคุณธรรม แต่เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะเพื่อการประกอบอาชีพ มุ่งผลิตบุคคลเพื่อตอบสนองการพัฒนาทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมเป็นหลัก ระบบการศึกษาในรอบสามทศวรรษที่ผ่านมาได้ปลูกฝังระบบคุณค่าที่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอย่างมาก เช่น ระบบการแข่งขัน ระบบการบริโภคอย่างฟุ่มเฟือยซึ่งเป็นผลมาจากการแข่งขัน

สภาพการศึกษาที่ถูกห้อมล้อมด้วยบรรยากาศเช่นนี้ ย่อมยากในการพัฒนาจริยธรรม ในเมื่อกระบวนการเรียนการสอน ยังคงเป็นเรื่องของการแข่งขันเพื่อทำคะแนน เพื่อสอบเข้าในสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง และเพื่อยกระดับตนเองให้มีค่าในตลาดแรงงาน แทนที่จะเป็นไปเพื่อการพัฒนาตนให้มีปัญญา มีเสรีภาพและคุณธรรม

การจัดการศึกษาของไทยควรหันกลับมาให้ความสำคัญกับการศึกษาตามหลักไตรสิกขาของพระพุทธศาสนาที่เน้นการพัฒนาให้บุคคลมีปัญญา รู้เท่าทันสภาพสังคมและโลกที่เป็นจริง มุ่งเน้นให้บุคคลลดความเห็นแก่ตน รู้จักพัฒนาความสามารถของตนเพื่อการดำเนินชีวิตที่มีศักดิ์ศรี และทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ดังที่ท่านพุทธทาสกล่าวไว้ คือ *เพื่อกระทำให้หมดไปซึ่งสัญชาตญาณอย่างสัตว์ เพื่อให้มนุษย์ได้สิ่งดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้ โดยการประพฤติอย่างมนุษย์ที่มีใจสูงโดยสมบูรณ์* (พระดุษฎี เมธงฺกุโร, 2531)